

Bishop Gawlina's Position on Jews during the Second World War

[antysemityzm II Wojna Światowa](#) [Józef Gawlina](#) [Kościół Żydzi](#)

05.05.2026

Michał Kłakus, *Bishop Gawlina's Position on Jews during the Second World War*, Katowice-Warszawa 2026, 160 s., ISBN 978-83-8376-839-7

Seria wydawnicza IPN Katowice.

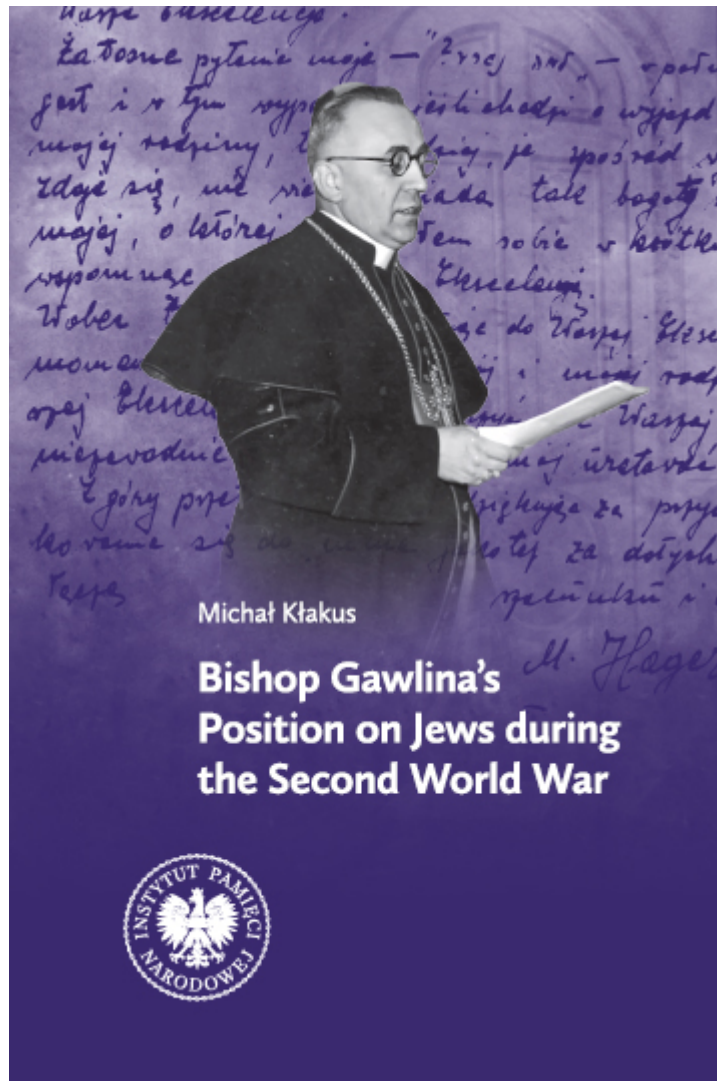
The aim of this publication is to analyze the attitude of the Military Bishop of the Polish Armed Forces, Józef Gawlina (1882–1963), toward the so-called Jewish question during the Second World War. The study examines not only the views and concepts of the hierarch concerning followers of the Mosaic faith, but also situates them within the context of the contemporary state of knowledge, prevailing social norms, and the historical and political conditions of the time. Bishop Gawlina was a Polish patriot whose outlook was critical and at times marked by anti-Jewish sentiments; however, he was not an antisemite in the ideological sense, as evidenced by his concrete actions undertaken to assist and rescue Jews during the war. A particular value of the monograph lies in a unique collection of correspondence—previously unknown in the scholarly literature—which documents the assistance provided to the Jewish population by the Polish hierarch. These documents constitute an important testimony to the relations between the Polish military chaplaincy and representatives of the Jewish community under wartime conditions, and they make it possible to supplement the existing state of research on Bishop Gawlina's activities during the Second World War.

Celem publikacji jest analiza stosunku biskupa polowego wojska polskiego Józefa Gawliny (1882–1963) do tzw. kwestii żydowskiej w okresie II wojny światowej. Poddano analizie nie tylko poglądy i koncepcje hierarchy dotyczące wyznawców religii mojżeszowej, lecz ukazano je w kontekście ówczesnego stanu wiedzy, obowiązujących norm społecznych oraz uwarunkowań historycznych i politycznych. Biskup Gawlina był polskim patriotą o krytycznym, a niekiedy antyżydowskim nastawieniu, nie był jednak antysemitą w sensie ideologicznym, co potwierdzają jego konkretne działania na rzecz ratowania Żydów w czasie wojny. Szczególną wartość monografii stanowi unikatowy, dotąd nieznan w literaturze przedmiotu zbiór korespondencji stanowiący świadectwo pomocy udzielanej ludności żydowskiej przez polskiego hierarchę. Dokumenty te stanowią cenne świadectwo relacji między polskim duszpasterstwem wojskowym a przedstawicielami społeczności żydowskiej w warunkach wojennych oraz pozwalają uzupełnić dotychczasowy stan badań nad działalnością bp. Gawliny w okresie II wojny światowej.

[Poprzedni Strona](#)

Centrala, Katowice

Zapowiedź

Bishop Gawlina's Position on Jews during the Second World War